

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Geliştirdiği Metaforların Dil Bilimsel Tahlili* **

Linguistic Analysis of Metaphors Developed by Those Learning Turkish as a Foreign Language for Turkish Teachers

Gülşah PARLAK KALKAN¹, Ali KIRİBİŞ²

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi. gulsahparlak@kilis.edu.tr.

²Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi. alikiribis@icloud.com.

Makalenin Geliş Tarihi: 13.02.2021

Yayına Kabul Tarihi: 18.08.2021

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğretmenleri ile ilgili algularının ifadesi olan metaforları tespit etmek ve aynı zamanda bu metaforları Türkçenin söz varlığı bakımından değerlendirmektir. Bu maksatla araştırma verilerini oluşturmak üzere Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi TÖMER’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1, B2 ve C1 düzeyinde 60’ı erkek, 40’ı kadın, toplam 100 öğrenciden “Türkçe öğretmeni gibidir, çünkü” cümlesini benzetmeler ve sebepleri aracılığı ile tamamlaması istenmiştir. Neticede ulaşılan 100 adet metafor farklı açılardan değerlendirilmiştir. Olgu bilim modeline uygun bu çalışma için doküman incelemesi ile ulaşılan veriler, içerik analiziyle deşifre edilmiştir. Öncelikle belirlenen metaforlar, kavram alanına göre tasniflenmiş ve 10 farklı tema oluşturulmuştur. Böylelikle Türkiye’deki yabancıların Türkçe söz varlığını oluşturan kelimelerin anlam alanları tespit edilmiştir. Diğer taraftan bu kelimeler, kökenleri ve yapıları açısından da

* **Alıntılama:** Parlak Kalkan, G. ve Kırış, A. (2021). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe öğretmenlerine yönelik geliştirdiği metaforların dil bilimsel tahlili *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 2031-2067.

**Bu çalışma, 12-13-14 Kasım 2020 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenen II. Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu’nda sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

sınıflandırılmış ve neticede kelimelerin %68'inin Türkçe, %32'sinin yabancı kökenli olduğu; yapı bakımından ise %72'sinin basit, %9'unun türemiş ve %2'sinin de birleşik olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil bilim, Metafor, Türkçe öğretmeni, Türkçe, Yabancılar Türkçe öğretimi.

ABSTRACT

The aim of this study is to identify the metaphors related to the perception about Turkish teachers by Turkish learners as a foreign language in Turkey and at the same time to evaluate these metaphors in terms of vocabulary of Turkish language. For this purpose, it was demanded to complete the sentence "the Turkish teacher is like because" through analogy and reasons in order to create research data from learners of Turkish as a foreign language which are a total of 100 students, 60 males and 40 females at B1, B2 and C1 levels in Ahi Evran University TÖMER. As a result, 100 metaphors were evaluated from different perspectives. In this study, that is accordant with the phenomenology model, the data obtained through document analysis were deciphered by content analysis. First of all, the determined metaphors were classified according to the concept area and 10 different themes were created. In this way, the semantic field of the words that make up the Turkish vocabulary of foreigners in Turkey was identified. On the other hand, these words were also classified in terms of their origin and structure, and in the end 68% of the words was Turkish and 32% was of foreign origin; In terms of structure, it was determined that 72% was simple, 9% was derived and 2% was combined.

Keywords: Linguistics, Metaphor, Teaching Turkish to foreigners, Turkish teacher, Turkish.

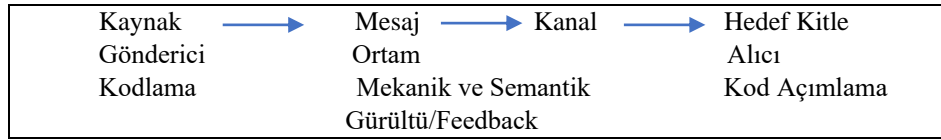
GİRİŞ

"İnsan konuşan hayvandır." diyen Eski Yunan filozoflarına göre herhangi bir canlının insan mertebesine erişebilmesinin öncelikli şartı dildir. İnsanın var olabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesinin ön koşulu dil olduğu gibi yeryüzüne hükmedebilmesine fırsat sunan zihnî, ruhî ve hissî her türlü düşünsel eyleminin de temeli yine dildir (Hacıeminoğlu, 1976). Nitekim dil kavramı *Türkçe Sözlük*'te de "1. Düşündüklerimizi ve duyduklarımızı bildirmek üzere kelimelerle veya işaretlerle yaptığımız anlaşma, lisan, zeban. 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi." şeklinde tanımlanmaktadır.

Konfüçyüs, "Bir ülkenin yönetimi size verilseydi değişime ilkin nereden başladınız?" sorusuna, "Kuşkusuz ki dili gözden geçirmek ile işe başladım." diye cevap verip şöyle devam etmiştir: Kusurlu bir dil ile duygu ve düşünceler, tam ve anlamlı bir şekilde ifade edilemez. Buna bağlı olarak toplumun bireyleri arasında iletişim sıkıntısı oluşur.

Neticede görevlerin gereği gibi yapılamadığı bir toplumda, zamanla töre ve kültür zedelenir; bunlar bozulduğunda ise şaşkınlık içine düşen halkın ne yapacağını bilemeyip dirlik, düzen ve birliğini kaybetme ihtimali söz konusu olur (Ünalın, 2014).

İnsanın hem var olabilmesinin ön koşulu hem de insan topluluklarının ortak anlaşma aracı olan bir dil etrafında bir araya gelerek millet olmanın ve hatta tarih sahnesinde yüksek medeniyetler oluşturabilmenin yegâne şartı olan dil üzerinde temellenen iletişim, (Communication/Latince “Communis”, “Communicare”: Latince “Commun: halk, topluluk” kökünden türetilmiş bir kavramdır.), bilgi ve düşünce alışverişi şeklinde tanımlanabilir. İletişimin gerçekleşme safhaları ise aşağıdaki şemada gösterildiği gibidir:

İletişim Şeması (İletişimsel-Çizgisel)

Kaynak kişi olan gönderici tarafından uygun ortamda, fiziksel olarak üretilen (kodlanan) ve açık, anlaşılır olan mesaj; örneğin “Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar” şarkısındaki yalnızlık, ilahî, mistik bir yalnızlığa işaret ederken; “Bir Kedim Bile Yok” şarkısındaki yalnızlığın ise dünyevi bir yalnızlığa gönderme yapması formlarında görüldüğü gibi eğretileme, diğer adıyla metafor (Birbirini çağrıştıran göstergeler arasında benzerlik baz alınıp karşılaştırma yapma suretiyle anlam üretimidir.) aracılığıyla hedef kitle olan alıcıya iletilir (Türkoğlu, 2003).

İletişimin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynayan metafor, Grekçe “metaphore”den gelmekte ve *meta*: sonra ya da öte, *phrein*: taşımak kelimelerinin birleşiminden oluşan bu kavram, bir yerden başka bir yere götürmek anlamında kullanılmaktadır. Klasik belagat çalışan araştırmacılar tarafından sadece edebî sanatlar içerisinde değerlendirilen metaforlar, ilk ortaya çıktığı kaynaklarda süslü ve etkili bir anlatım sağlamak gibi sanatsal maksatla var olan dilsel birimler olarak değerlendirilmiştir (Özkan, 2019). Aristoteles, metaforun retoriğin bir parçası olduğunu savunmuş ve metaforu şöyle

tanımlanmıştır: Metafor, bir kelimenin kendi anlamı dışında bir anlam kazanmasıdır (Ekren ve Ökten, 2019). 19. yüzyılda Türk belagatıyla ilgili çalışmalar yapan Rezaizade Mahmud Ekrem, Süleyman Paşa, Ahmed Hamdi Şirvanî gibi isimler tarafından metafor, dille ilgili bir mesele şeklinde değerlendirilmiştir. Örneğin Ahmed Hamdi Şirvanî'nin *Belagat-ı Lisan-ı Osmanî* adlı eserinde metafor, "lügavi mecaz" ifadesi adı altında "*Manâ-yı asliyyesine teşbih olunan manada alaka-i müşâbehetle müstamel lafız.*" şeklinde tanımlanmakta iken; Rezaizade Mahmud Ekrem'in *Talim-i Edebiyyat*'ında ise istiare kavramıyla beraber "*Bir lafzın manâ-yı hakîkîsini nez ile müşâbihi olan diğer bir manâ iâre etmek ve tarif-i diğerle bir şeye -min- cihetin münâsebet ve müşâbeheti olan -şey-i diğerin nâmını ariyyeten vermektir.*" şeklinde tanımlanmaktadır (Çiçekler ve Aydın, 2019). Yine devam eden yıllarda Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri - I* eserinin *Belâgat* başlıklı yazısında metaforu, istiare madde başlığında parantez içinde kullanırken; Hasan Aktaş da *Modern Türk Şiirinde Edebî Sanatlar* adlı çalışmasında Doğu retorikğine ait edebî sanatları, Batı retorikğindeki tanımlamaları ile birlikte vererek açıklamıştır (Onay, 2013).

Batı'da Aristoteles'ten bu yana dil ile ilgili bir mevzu olarak değerlendirilen metaforu, Black'in zihnin bilişsel boyutuyla ilişkilendirip açıklamasıyla bilim dünyasında metafor algısı adeta yeni bir boyut kazanmıştır (Ekren ve Ökten, 2019). Bu tarihten itibaren metafor, -hâlen bazı kaynaklarda benzetme olarak değerlendirilmekle birlikte- artık bir kişinin anlaşılması güç soyut bir olguyu kavrayıp açıklamada kullanabileceği, benzetmeden daha kapsamlı, güçlü bir zihinsel araç olarak tartışılmaya başlanmıştır (Gün, 2015). 1970'lerden itibaren de Lakoff ve arkadaşları tarafından bilişsel metafor teorisinin geliştirilmesiyle bu kavram, tamamen yeni bir form kazanmıştır.

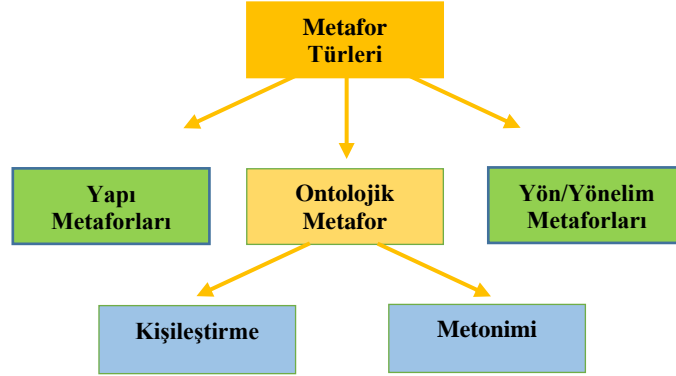
Lakoff ve Johnson, metaforun benzetmeden ayrı olarak belirli kavram ve durumların daha net anlaşılmasını sağlamak için özel yeteneğe ihtiyaç duyulmadan günlük yaşantıda rahatlıkla kullanıldığını ve dolayısıyla sanatsal veya estetik kaygıdan uzak, gereksiz bir dekordan ziyade insana özgü fikirlerle ve mantıkla bir bütün olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre gündelik yaşantıyı kuşatan kavram ve terimler doğası gereği metaforiktir. İnsanoğlunun herhangi bir şeyi algılamasını, yaşamında yönünü

çizmesini ve en önemlisi başka insanlarla iletişim kurma tarzını bu metaforik kavramlar yapıya kavuşturur (Lakoff ve Johnson, Çev. Demir, 2015). Metaforlar, bir bireyin zihninin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanıyan kavrayış biçimi değişikliğidir (Saban, 2009). Metaforlar, insanoğlunun kendini ifade etmeye çalışırken zihninde tasarladığı düşünceyi, durumu bir veya birkaç kavramla anlatmasına olanak sağlayan sembolik unsurlardır (Aydın ve Pehlivan, 2010). Dolayısıyla metaforlar, anlaşılması güç soyut kavramlar hakkında sezgisel bir bakış açısıyla bireylerin şahsi deneyimlerine dair bilgi edinmek açısından önem taşıdığı gibi (Konaklı ve Göğüş, 2013) araştırmacılar için karşılaştırma yapma, ortak özellik belirleme vb. konularda olanak sunma ve yalnız hâlihazırda durum hakkında değil, olması mümkün durumlar hakkında da bilgi verme bağlamında büyük önem taşır (Kodan Çetinkaya, 2014).

Batı belagatında metaforun kazandığı bu yeni ve daha zengin, kapsamlı içeriğe paralel olarak ülkemizde de bilhassa 1980'lerden itibaren herhangi bir kavramı ifade etmek üzere aralarındaki benzerlikten yola çıkarak bir kavramın temel anlamı dışında yeni bir anlam kazanarak başka bir kelimeyi karşılması olan istiarenin metaforu tam olarak yansıtmadığı görüşü yaygınlık kazanmıştır. Bu görüşe göre istiare, bir kelimenin anlamını geçici süreliğine başka bir kelimeye ödünç vermesi iken; metafor, geçici anlamdan ziyade kalıcı, köklü, yeni bir taşıma işlemidir (Özkan, 2019). Şerifoğlu (2012), metafor ile istiarenin farkını, Türk lehçelerini konuşan insanların sevinmeyi ifade etmek için “havalara uçmak, başı göğe ermek”, üzülmeyi ifade etmek için de “canı yanmak, bağrına taş basmak” gibi toplumun hemen her bireyi tarafından bilinen ve daima aynı anlamı ifade etmek üzere kullanılan bu metaforik/benzetmeye dayalı ifade şekillerindeki anlamların eğreti niteliğinde olmadığı örneği ile açıklarken; Özkan (2019) ise bu iki kelimenin kullanım çeşitliliği ya da sınırlılığı bakımından da farklılıklar içerdiği için tam örtüşmediğini vurgulamıştır.

Metaforun tanımıyla ilgili uzun yıllar süregelen tartışmalarla birlikte türlerinin sınıflandırılması mevzusunda da farklı yaklaşımlar söz konusudur. Kimi araştırmacılar, 18 metafor türü olduğunu ifade ederken; kimi araştırmacılar ise 13 metafor türünden söz

etmektedirler. Ancak çağdaş metafor teorisi içinde üç tip metafordan söz edilmektedir (Tünkler, 2013):

Şekil 1. Çağdaş Metafor Türleri

Yapı metaforlarında, “Tartışma savaştır.” örneğinde olduğu gibi tanımlanan kavramın farklı bir yapıya ulaşması söz konusudur. Verilen örnekte, tartışmada her sözlü araç, gözdağı verme, tehdit etme vb. durumları kendi lehine kullanarak bir saldırı ve savunmanın varlığından söz edilebilir. Yön/Yönelim metaforları ise “Sağlığının zirvesinde!”, “Gripten yatağa düştü.” örneklerinde sağlığın yukarıda, hastalığın ise aşağıda olması gibi veya aşağı-yukarı, içeri-dışarı, beri-öte, merkez-çevre gibi kelimelerle tanımlanan kavramı, uzay ve mekân doğrultusunda ifade etmektedir. Ontolojik metaforlarda da “Enflasyon bir düşmandır.” örneğinde olduğu gibi bireyin yaşantısındaki anlaşılması güç, soyut kavramları, somut bir forma kavuşturup anlaşılır kılma söz konusudur. Ontolojik metaforlar içindeki kişileştirme, insan dışındaki varlık, durum, olay ya da olguları, insanî niteliklerle ve faaliyetlerle kavramaya imkân sağlar. Metonimide ise “Organizasyonda biraz yeni kana ihtiyacımız var.” örneğinde görüldüğü üzere parçanın bütününe yerine geçtiği bir anlatım şekli hâkimdir (Karamehmet, 2017).

Ülkemizde özellikle son yıllarda sosyal bilimlerin pek çok alanında metafor aracılığıyla yapılan yüzlerce çalışma bulunmaktadır: Çek (2015), Türk halk ninnilerinde kadın diline ait metafor, benzetme ve metonimilerin nasıl ortaya çıktığını ve sosyal yapı ile bağını incelemiştir. Çakır (2020), Yeni Uygur atasözlerinde en çok kullanılan ön, arka, uzak, yakın gibi yönelim metaforlarını tespit etmiştir. Aydın (2018), Eski Türkçe ve Orta Türkçedeki tüşür-, kir-, kötür-, yüd-, tart-, çek- eylemleriyle kurulan birleşik eylemlerde, artzamanlı olarak yük metaforunun gelişimini araştırmıştır. Yıldızlı (2017), Türkiye Türkçesindeki deyimlerin büyük oranda yönelim metaforları ile oluştuğunu ve insanda müspet hisler uyandıran metaforların olumlu ifade biçimleriyle yukarı, olumsuz duygular uyandıran metaforların ise olumsuz ifade biçimleriyle aşağı doğru bir yönelim içinde olduklarını tespit etmiştir. Gen (2012), Tahsin Yücel'in "*Salaklık Üstüne Deneme*"sinde aşağı-yukarı, ön-arka, ileri-geri, iç-dış, geniş-dar gibi temel yönelim metaforları aracılığıyla aktarılan deyim ve ifade şekillerini, olumlu-olumsuz durum ifadeleri bağlamında değerlendirmiştir. Soydan (2017), Çağatay Türkçesi döneminde eser veren Ali Şir Nevaî'nin divan ve mesnevileri ile Hüseyin Baykara'nın *Divan*'ını tarayarak tespit ettiği metaforları, çeşitli araştırmacıların metafor tasniflerini dikkate alarak sınıflandırmıştır. Dönmez (2013), edebiyat tarihinde siyasetname olma özelliği ile öne çıkan *Kutadgu Bilig*'de soyut bir değer olan "kut"u, metafor kavramı bağlamında felsefi açıdan değerlendirmiştir.

Söz konusu çalışmalar daha çok edebiyat tarihindeki metinlerden hareketle yapılan metaforik çalışmalar şeklindedir. Günümüzde ise metafor çalışmalarının bir kısmı (Alptekin ve Kaplan 2018; Çelikten, 2006; Duyar ve Özkan 2020; Dumanlı Kadızade, 2014; Göçer, 2013; Gün, 2015; Köroğlu vd., 2018) dil, dil bilgisi, kültür, okul, meslek, sinema, reklam gibi kavramların belirli bir grup üzerindeki algı düzeylerini tespit etmeye yönelik iken; önemli bir bölümünün ise öğretmen kavramının algısına yönelik çalışmalar şeklinde olduğu görülmektedir (Aslan, 2013; Aslan, 2019; Aydeş, 2015; Bayar ve Bayar, 2012; Cerit, 2008; Egüz ve Öntaş, 2018; Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Kalyoncu, 2012; Kart, 2016; Kırıl, 2015; Ocak ve Gündüz, 2006; Oflaz, 2011; Oğuz,

2009; Özdemir, 2018; Saban vd., 2006; Saban, 2004; Ünal ve Ünal, 2010; Yılmaz vd., 2013).

Yabancılara Türkçe öğretimini, Türkiye'deki eğitim sistemi açısından değerlendiren çalışmaların (Alpaydın, 2017; Aras ve Yasun, 2016; Demir ve Demir, 2020; Ertaş ve Çiftçi Kıraç, 2017; Özer, Komsuoğlu ve Ateşok, 2016) yanı sıra dil becerileri veya çeşitli değişkenler bağlamında değerlendirilen çalışmalar (Cuma, 2017; Çiftçi ve Demirci, 2019; Çiftçi ve Coşkun, 2017; Demir ve Alyılmaz, 2020; Sevim ve Abukan, 2020) önemli bir toplama ulaşırsa da metafora ilişkin çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. Nitekim metafor ile ilgili oldukça geniş bir literatür bulunmasına karşın Boylu ve Işık (2017), özellikle yabancılara Türkçe öğretiminde büyük önem arz eden metaforlarla ilgili hem akademik çalışma sayısının artırılması hem de araştırma konu türlerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Sosyal bilimlerde özelinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında metafor ve metafor kullanımı ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu, ülkemizdeki yabancıların Türkçe, Türkiye, Türk kültürü ya da Türkçe öğreticileri ile ilgili algılarını tespit etmeye yönelik tematik çalışmalar şeklindedir. Dolayısıyla ülkemizde yabancılara öğretilen Türkçenin sözcüğünün köken, yapı, anlam çerçevesi gibi niteliğini belirlemeye yönelik araştırmaların yok denecek düzeyde olması, söz konusu çalışmanın yapılması gerekliliğini doğurmuştur.

Bilindiği üzere yabancı dil öğretimi maksadıyla hazırlanan kitaplar, dil becerisi kazandırmak yanında dilin parçası olduğu kültürün değerlerinin, yorum biçimlerinin, tarihinin, sosyolojik, felsefik tüm unsurlarının da taşıyıcılığını yapar (Boylu ve Başar, 2018). Boylu'ya göre (2014) dil öğretimi, sadece kelime ya da gramer öğretimi değil; bunun yanında o dilin beslendiği, içinde geliştiği kültürün de öğretimidir. Gerek yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde gerekse genel anlamda yabancı dil öğretiminde kültür öğretiminin üzerinde durulması elzemdir. Dolayısıyla söz konusu bu araştırmada, Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkçe öğretmenlerine dair algılarını ifade eden metaforları, Türkçenin söz varlığı bakımından tahlil ve tasnif etmek hedeflenmiştir. Bu genel amaç etrafında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler, Türkçe öğretmenlerine dair algılarını, hangi metaforlarla ifade etmişlerdir?
2. Bu metaforlar, anlam bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?
3. Bu metaforlar, kelime yapısı bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?
4. Bu metaforlar, kelime kökeni bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?
5. Tüm kategorilerin katılımcı özelliklerine (yaş, cinsiyet, ülke, kur seviyesi) göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkçe öğretmenlerine yönelik algılarını ifade eden metaforların tespitini ve bu metaforların Türkçenin söz varlığı bakımından tahlil ve tasnifini amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim araştırması şeklinde modellenmiştir. Olgu bilim, bireyler tarafından tecrübe edilmiş durumları tanımlamayı, anlamayı; bu durumların ortak ya da ayrılan özelliklerini tespit etmeyi amaçladığı için son yıllarda özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Onat Kocabıyık, 2016). Bu bakımdan ilgili çalışma, olgu bilim çalışması olarak kurgulanmıştır. Bununla birlikte ulaşılan veriler, tarama modeline uygun bir şekilde, betimsel istatistiksel analiz yöntemi ile de değerlendirilmiştir. Araştırmanın aşamaları Şekil 2’de gösterilmiştir:

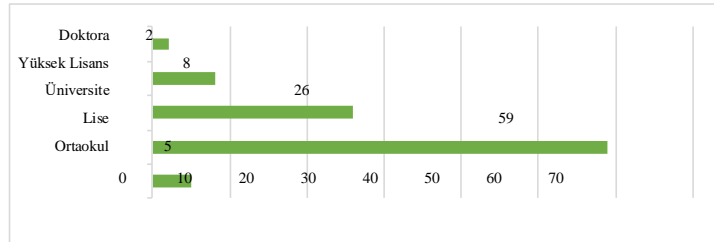

Şekil 2. Araştırma Süreci Diyagramı

Evren - Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunda 2019-2020 eğitim-öğretim güz yarıyılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B1, B2 ve C1 düzeyinde, çeşitli ülkelerden 100 öğrenci yer almıştır. Katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumu

Tablo 1’de katılımcıların 59’unun lise, 26’sının lisans, 8’inin yüksek lisans, 5’inin ortaokul, 2’sinin ise doktora düzeyinde eğitim gördüğü belirlenmiştir. Ortaokul ve lise düzeyindeki katılımcıları, kendi ülkelerinde ilgili eğitimi alıp Türkiye’ye gelen göçmenler oluşturmaktadır. Üniversite ve yüksek lisans düzeyindeki katılımcıları, lisans eğitimini Türkiye’de almak isteyen öğrenciler oluşturmaktadır. Doktora düzeyindeki katılımcıları ise yüksek lisans eğitimini kendi ülkelerinde tamamlamış akademisyenler oluşturmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Özellikler	(f)	
Yaş	16-20	46
	21-27	38
	28-35	11
	36+	5
Cinsiyet	Kadın	58
	Erkek	42
Kur	B1	38
	B2	35
	C1	27
Ülke	Afganistan	12
	Belarus	1
	Brezilya	1
	Filistin	4
	Irak	14
	İran	4
	Kazakistan	11
	Kırgızistan	5
	Kosova	1
	Mali	8
	Mısır	1
	Moritanya	4
	Somali	11
	Sudan	9
	Suudi Arabistan	1
	Tayvan	1
Türkmenistan	2	
Yemen	10	
Toplam	100	

Tablo 2’de araştırmaya katılanların 58’inin kadın, 42’sinin ise erkek olduğu; 46’sının 16-20, 38’inin 21-27, 11’inin 28-35 ve 5’inin 36+ yaşında olduğu; 38’inin B1, 35’inin B2 ve 27’sinin C1 seviyesinde Türkçe öğrendiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yoğunlukla Iraklı (14), Afganistanlı (12), Kazakistanlı (11), Somalili (11), Yemenli (10), Sudanlı (9), Malili (8) olduğu anlaşılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın çalışma grubundaki katılımcıların Türkçe öğretmeni ile ilgili algılarını içeren metaforları tespit etmek üzere her birinden “Türkçe öğretmeni gibidir, çünkü” cümlesini tamamlaması istenmiştir. Bu maksatla öğrencilere hem kişisel bilgilerini hem de geliştirdikleri metaforları yazabilmeleri için form verilmiş ve 45 dakikalık bir sürede konuyla ilgili oluşturdukları üç, iki veya bir adet metafor/metaforları gerekçeleriyle birlikte sunmaları istenmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini etkilememek için öğrencilere, formlar doldurulmadan önce farklı bir konuda oluşturulan örnekler üzerinden gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar değerlendirilirken alanyazında benzer çalışmalarda izlenen aşamalar dikkate alınmıştır (Boylu ve Işık, 2017; Ekren ve Ökten, 2019; Mete ve Bağcı Ayrancı, 2016; Saban, 2008; Saban, 2009).

1. Kodlama ve Ayıklama

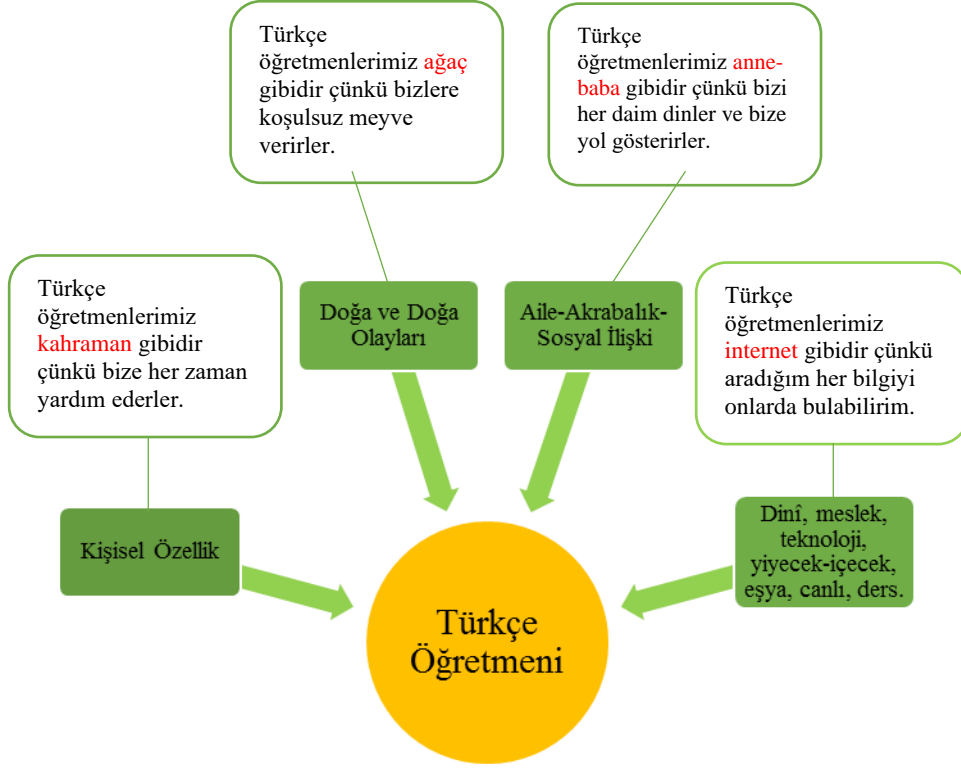
Bu aşamada öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar, alfabetik bir şekilde sıralanmıştır. Daha sonra bu metaforlar, işaret ettiği kavram alanı ile ilişkisi bakımından değerlendirilmiş; kaynağı ve kavram alanı ilişkisi net olmayan metafor bulunmadığından çalışma için oluşturulan tüm metaforlar kullanılmıştır. Alfabetik sıralama ve kodlama sonrasında tüm metaforlar, Türkçenin söz varlığı açısından yani kelime düzeyinde anlam, köken ve yapı bakımından ayrıca tasniflenmiştir ki çalışmanın esas amacını da bu aşamada yapılan değerlendirmeler içermektedir.

2. Kategori Geliştirme

Bu süreçte öğrencilerin Türkçe öğretmenlerine yönelik geliştirdikleri metaforlar; konusu, kaynağı ve kavram alanı ilişkileri bakımından değerlendirilerek neticede 10 farklı anlam kategorisi oluşturulmuştur: Aile-akrabalık-sosyal ilişki, canlı, ders, dinî, doğa ve doğa olayları, eşya, kişisel özellik, meslek, teknoloji, yiyecek-içecek.

Şekil 3’te toplam 100 adet metaforun kavramsallaştığı alanlar ve içerdiği özellikler örneklendirilmiştir. Tablo 3’te ise metaforlar, anlam bakımından değerlendirilirken;

Tablo 2’den de faydalanılarak çeşitli çıkarımlara varılmış; aynı zamanda metaforların kelime bağlamında yapı, köken ve anlam gibi nitelikleri de yine bu tabloda verilmiştir.

Şekil 3. Metaforların Anlam Kategorileri ve Katılımcı Örnekleri

Şekil 3’te katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların anlam kategorileri yer almaktadır ve her bir kategoriye katılımcı açıklamalarından örnekler verilmiştir. Bu örnek cümleler incelendiğinde, *kahraman* metaforunun yardım etmeyle; *ağaç* metaforunun koşulsuz meyve vermeyle; *anne-baba* metaforunun yol göstermeyle ve *internet* metaforunun da bilgiye anında ulaşmayla ilişkilendirildiğini görülmektedir.

Tablo 3. Türkçe Öğretmenlerine İlişkin Geliştirilen Metaforların Köken, Yapı ve Anlam Bakımında Tahlili

Metafor	Metaforun Kökeni	Metaforun Yapısı	Metaforun Anlamı
Abla	Türkçe	Basit	Bir kimsenin kendisinden büyük olan kız kardeşi.
Ağaç	Türkçe	Basit	Toprağın derinliklerine kök salıp meyve verebilen, ömrü uzun olan bitki.
Ahlak	Arapça	Basit	İçinde yaşanan toplumun benimsediği eylem kurallarının bütünü, aktöre, sağtöre.
Aile	Arapça	Basit	Evlilik ve kan bağına dayanan, toplum içindeki en küçük birlik.
Anne	Türkçe	Basit	Çocuğu olan kadın, ana, valide.
Arkadaş	Türkçe	Türemiş	Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kişilerin kurduğu bir bağ.
Aslan	Türkçe	Basit	Ormanlar kralı, kedigillerden olma ve çok koyu sarı renkli güçlü bir tür memeli, arslan.
Ay	Türkçe	Basit	Bir gök cismi ve Dünya'nın uydusu, kamer.
Aydınlık	Türkçe	Türemiş	Bir yeri aydınlatan güç, ışık.
Ayna	Farsça	Basit	Işığı yansıtan ve varlıkların görüntüsünü veren, cilalı, sırlı cam, gözğü, mirat.
Baba	Türkçe	Basit	Çocuğu olan erkek, peder.
Bahar	Farsça	Basit	İlkbahar.
Başarı	Türkçe	Türemiş	Başarma işi, muvaffakiyet.
Bilgisayar	Türkçe	Birleşik	Elektronik beyin.
Çalışkan	Türkçe	Türemiş	Gayretli, çalışmayı seven, faal.
Çiçek	Türkçe	Basit	Çođu güzel kokulu, renkli kır veya bahçe bitkisi.
Çiftçi	Türkçe	Türemiş	Geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse.

Çilek	Türkçe	Basit	Gülgillerden kırmızı, pembe renkli; hoş kokulu meyve.
Deniz	Türkçe	Basit	Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
Ebeveyn	Arapça	Basit	Anne ve baba.
Gece	Türkçe	Türemiş	Saat 22.00'den itibaren gün ağarınca kadar geçen zaman dilimi.
Gramofon	Fransızca	Basit	Bir plağa önceden saptanmış sesleri, istenildiğinde dinleten mekanik düzenekli alet, sesyazar, fonograf.
Güç	Türkçe	Basit	Düşünce ve fizik bağlamında bir etki yapabilme, yeğinliği fazla; kuvvet, efor.
Gül	Farsça	Basit	Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa).
Güneş	Türkçe	Türemiş	Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.
Hassas	Arapça	Basit	Duyum ve duyguları algılayan.
Işık	Türkçe	Türemiş	Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk.
İnsan	Arapça	Basit	Toplumsal bir kültür çevresinde düşünme ve konuşma yeteneğı olan, evreni bütün olarak kavrayabilen ve bulguları biçimlendirebilen en gelişmiş canlı sayılan varlık.
İnternet	İngilizce	Basit	Genel ağ, bilgisayar; uluslararası bilgi ve iletişim ağı.
Kahraman	Farsça	Basit	Cesaret ve güç özellikleriyle ilişkilendirilen kişi, alp, yiğit.
Kahve	Arapça	Basit	Kökboyasığıllardan Coffea cinsindeki ağacın meyve çekirdekleriyle hazırlanan içecektir.
Kar	Türkçe	Basit	Atmosferdeki su buharının donmasıyla oluşarak yeryüzüne beyaz, hafif biçimde düşen buz billurları.

Kardeş	Türkçe	Türemiş	Anne ya da babadan en az birinin ortak olduğu çocukların birbirine göre adı.
Kılavuz	Türkçe	Basit	Yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber.
Kibar	Arapça	Basit	Düşünce, davranış, duygu bağlamında nazik, ince olan kişi.
Kitap	Arapça	Basit	Okumakta yararlanılan basılı, yazılı kâğıt yapıkların bütünü
Komik	Fransızca	Basit	Gülme duygusu uyandıran, güldürücü, gülünç.
Lider	Fransızca	Basit	Önder, şef.
Matematik	Fransızca	Basit	Niceliklerin özelliklerini irdeleyen, cebir, aritmetik, geometri vb. bilimlerin ortak adı, riyaziye.
Melek	Arapça	Basit	Gözle görülmeyen, tinsel, varlık.
Merhamet	Arapça	Basit	Bir canlının acıma duygusu.
Mevsim	Arapça	Basit	İklim koşulları bağlamında farklılık gösteren dört sezondan her biri.
Muhafız	Arapça	Basit	Koruyucu, birini ya da bir şeyi koruyan, kollayan, gözeten kişi.
Mum	Farsça	Basit	Aydınlatma aracı olarak kullanılan, stearik asit ya da parafin dökülerek genelde silindir şeklinde dondurulan nesne.
Rehber	Farsça	Basit	Kılavuz.
Rol Model	Fr. ve Fr.	Birleşik	Davranışı, örneği veya başarısı diğerleri tarafından, özellikle de gençler tarafından taklit edilebilen veya taklit edilebilen bir kişi.
Rüzgâr	Farsça	Basit	Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad.
Sakin	Arapça	Basit	Kimseyi rahatsız etmeyen, kızgınlık göstermeyen.
Sihirbaz	Ar. ve Far.	Türemiş	Büyücü.
Sosyal	Fransızca	Basit	Toplumsal.

Sözlük	Türkçe	Türemiş	Bir dilin bütün kelime ve deyimlerini; alfabetik sırayla tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat.
şarj	Fransızca	Basit	Bir yere, bir nesneye elektrik yükü biriktirme, doldurma.
şeker	Farsça	Basit	şeker kamışından elde edilen tatlı madde.
Yıldız	Türkçe	Basit	Enerjisini uzaya ışınım biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri.

Tablo 3'te katılımcılar tarafından Türkçe öğretmenleri ile ilgili geliştirilen metaforlar, sözlük düzeninde verilmiştir. Bu metaforların kelime anlamı, Türk Dil Kurumu Sözlüğü esas alınarak hazırlanmıştır. (Eriřim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> ve Eriřim Tarihi: 17.07.2020'dir.) Aynı tabloda, çalışmanın esas amacına uygun olarak her bir metaforun kelime kökeni, yapısı ve sözlük anlamları da aktarılmıştır.

3. Geçerlik ve Güvenirlik Sağlama

Bu aşamada araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için belge taraması yapılmış ve benzer çalışmalardan faydalanılmıştır. Bununla birlikte güvenilirliği arttırmak amacıyla Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü'nde Arş. Gör. Dr. olarak görev yapan bir hocadan metafor listesi ile kategori listesinden oluşan iki listeyi karşılaştırması istenmiştir. Akabinde uzmanın yaptığı eşleştirme neticesinde oluşan yeni liste ve araştırmacıların yapmış oldukları liste sayıları "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" bakımından değerlendirilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik = görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı x100) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda uzman ve araştırmacı görüşleri arasındaki birliğin %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen seviyede bir güvenirlik sağlanmış olmaktadır (Aktaran Saban, 2008). Bu çalışma esnasında görüşüne başvuru olan uzman tarafından sadece 7 metafor (aile, başarı, gece, güç, ışık, mevsim, muhafız) araştırmacıardan farklı bir kategoriyle ilişkilendirildiği için güvenirlik = $93/93+7 \times 100 = \%93$ olarak hesaplanmıştır. Elbette bu aşamada yapılan tüm

analiz ve değerlendirmeler, metaforların kavramsal kategorileri ve dolayısıyla kelime anlamı ile ilişkili olup köken ve yapı değerlendirmeleri ile ilgili kesin ve net bilgiler *Türkçe Sözlük*'ten edinildiği için anlamdaki gibi bir geçerlik ve güvenilirlik sağlama aşamalarına ihtiyaç duyulmamıştır.

4. Etik Kurallara Uygunluk

“Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Geliştirdiği Metaforların Dil Bilimsel Tahlili” adlı bu çalışma, araştırma ve yayın etiği kuralları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Metafor Formu” kullanıldığı için “Etik Kurul İzni” gerekliliği hasıl olmuştur. Buna istinaden adı geçen araştırma için Kilis 7 Aralık Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 13.01.2020 tarihli ve 2021/02 toplantı sayılı “Etik Kurul İzni” alınmış olup söz konusu izin ektedir.

BULGULAR

Bu bölümde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türkçe öğretmenlerine yönelik geliştirdikleri metaforların neler olduğu ve bu metaforların Türkçenin söz varlığı bakımından nitelikleri ile ilgili elde edilen bulgular tablolar hâlinde tespit edilerek yorumlanmıştır.

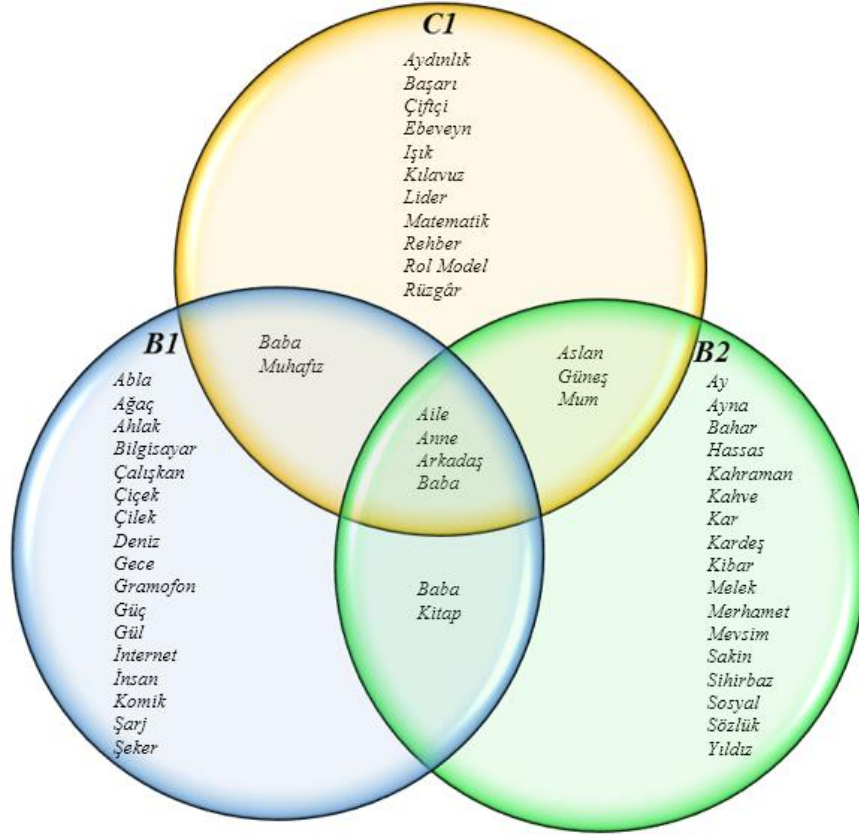
Katılımcılar, Türkçe öğretmenlerine yönelik algılarını hangi metaforlar ile açıklamaktadırlar?

Araştırma neticesinde toplam 100 adet geçerli metafor üretilmiştir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar, bu metaforların frekans ve yüzdeler değeri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Metaforların Frekans Dağılımı

Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık
Abla	1	İnternet	1
Ağaç	1	İnsan	1
Ahlak	1	Kahraman	1
Aile	4	Kahve	1
Anne	5	Kar	1
Arkadaş	7	Kardeş	1
Aslan	4	Kılavuz	1
Ay	1	Kibar	1
Aydınlık	1	Kitap	3
Ayna	1	Komik	1
Baba	9	Lider	1
Bahar	1	Matematik	1
Başarı	1	Melek	1
Bilgisayar	1	Merhamet	1
Çalışkan	1	Mevsim	1
Çiçek	1	Muhafız	1
Çiftçi	1	Mum	6
Çilek	1	Rehber	1
Deniz	1	Rol Model	1
Ebeveyn	1	Rüzgâr	1
Gece	1	Sakin	1
Gramofon	1	Sihirbaz	1
Güç	1	Sosyal	1
Gül	1	Sözlük	1
Güneş	8	Şarj	1
Hassas	1	Şeker	1
Işık	1	Yıldız	1

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılar tarafından soyut ya da somut düzeyde birbirinden farklı pek çok metafor geliştirildiği görülmektedir. Özellikle baba (9), güneş (8), arkadaş (7), muhafız (6), anne (5), aile (4), aslan (4), kibar (3) metaforları, birden çok öğrenci tarafından üretilmiştir.

Şekil 4. Metaforların Kurlara Göre Dağılımı

Şekil 4'te katılımcıların buldukları düzeylere göre geliştirdikleri metaforlardan ortak olanların ve olmayanların tespiti ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre her üç kurda da *aile*, *anne*, *arkadaş*, *baba* metaforları ortak iken; B1 ve B2 kurlarında *baba*, *kitap*; B1 ve C1 kurlarında *baba*, *muhafız*; B2 ve C1 kurlarında ise *aslan*, *güneş*, *mum* metaforları ortak söylenmiştir. B1 kurunda *abla*, *ağaç*, *ahlak*, *bilgisayar*, *çalışkan*, *çiçek*, *çilek*, *deniz*, *gece*, *gramofon*, *güç*, *gül*, *internet*, *insan*, *komik*, *şarj*, *şeker* metaforları; B2 kurunda *ay*, *ayna*, *bahar*, *hassas*, *kahraman*, *kahve*, *kar*, *kardeş*, *kibar*, *melek*, *merhamet*, *mevsim*, *sakin*, *sihirbaz*, *sosyal*, *sözlük* metaforları; C1 kurunda ise

aydınlık, başarı, çiftçi, ebeveyn, ışık, kılavuz, lider, matematik, rehber, rol model, rüzgâr metaforları söylenmiştir.

Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, anlam bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?

Tablo 5. Metaforların Anlam Kategorilerine Göre Dağılımı

Metaforun Anlam Kategorileri	Metaforlar
<i>Aile-Akrabalık-Sosyal İlişki</i>	<i>Abla, Aile, Anne, Arkadaş, Baba, Ebeveyn, Kardeş.</i>
<i>Canlı</i>	<i>Aslan, İnsan.</i>
<i>Ders</i>	<i>Matematik.</i>
<i>Dinî</i>	<i>Ahlak, Melek, Merhamet.</i>
<i>Doğa ve Doğa Olayları</i>	<i>Ağaç, Ay, Aydınlık, Bahar, Çiçek, Deniz, Gece, Gül, Güneş, Kar, Mevsim, Rüzgâr, Yıldız.</i>
<i>Eşya</i>	<i>Ayna, Gramofon, Kitap, Mum, Sözlük.</i>
<i>Kişisel Özellik</i>	<i>Başarı, Çalışkan, Güç, Hassas, Kahraman, Kılavuz, Kibar, Komik, Lider, Rehber, Rol Model, Sakin, Sosyal.</i>
<i>Meslek</i>	<i>Çiftçi, Muhafız, Sihirbaz.</i>
<i>Teknoloji</i>	<i>Bilgisayar, Işık, İnternet, Şarj.</i>
<i>Yiyecek-İçecek</i>	<i>Çilek, Kahve, Şeker.</i>

Tablo 5'e göre katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, sözlük anlamları dikkate alınarak kavram alanı açısından tasniflendiğinde, 10 farklı kategori oluşmuştur. Metafor sayısı fazla olan kategoriler ise sırasıyla kişisel özellik, doğa ve doğa olayları, aile-akrabalık-sosyal ilişki şeklindedir. Tüm kategorilerdeki metaforlara bakıldığında, bu metaforların genel olarak somut anlamlı kelimelerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca anlam kategorisi olarak aile-akrabalık ifade eden kelimelerin sıklıkla tercih edilmesi, Türk kültürü ile uygunluk göstermesi bakımından yabancı dil öğrenme ve öğretme sürecinin kültür taşıyıcılığı rolünü de somutlaştırmaktadır.

Tablo 6. Metaforların Anlam Kategorilerinin Katılımcı Demografik Bilgilerine Göre Dağılımı

	Aile	Canlı	Ders	Dinî	Doğa	Eşya	Öz.	Meslek	Tek.	Yiy.
Kur										
B1	3	1	-	1	2	2	3	1	3	2
B2	2	-	-	-	4	2	4	1	-	1
C1	2	1	1	2	7	1	6	1	1	-
Cinsiyet										
Kadın	4	1	1	2	6	2	7	1	2	2
Erkek	3	1	-	1	7	3	6	2	2	1
Yaş										
16-20	1	-	1	-	3	1	4	-	-	-
21-27	4	1	-	-	5	3	5	3	3	2
28-35	1	1	-	2	4	1	4	1	1	1
36+	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ülke										
Afganistan	1	-	-	-	2	1	1	1	-	1
Belarus	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Brezilya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Filistin	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Irak	1	1	-	-	2	1	3	-	-	1
İran	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kazakistan	1	-	1	-	3	1	3	1	-	1
Kırgızistan	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-
Kosova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mali	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-
Mısır	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Moritanya	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Somali	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Sudan	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
S. Arabistan	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tayvan	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Türkmenistan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yemen	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-

Tablo 6’da katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların anlam kategorilerinin kurlara, cinsiyete, yaşa ve ülkelere göre dağılımı verilmiştir. Tabloya bakıldığında metaforların anlam bakımından dağılımında ciddi düzeyde bir farklılık gözlenmezken; aile-akrabalık adlarına dayanan metaforların çoğunlukla 21-27 yaş grubunda tercih edildiği, doğa ve doğa olayları adlarına dayanan metaforların ise çoğunlukla C1 kur seviyesinde ve 21-27 yaş grubunda yüksek oranda tercih edildiği görülmektedir.

Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, kelime yapısı bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?

Tablo 7. Metaforların Kelime Yapısı Bakımından Dağılımı

Metaforun Yapısı	Metaforlar
Basit	Abla, Ağaç, Ahlak, Aile, Anne, Aslan, Ay, Ayna, Baba, Bahar, Çiçek, Çilek, Deniz, Ebeveyn, Gramofon, Güç, Gül, Güneş, Hassas, İnsan, İnternet, Kahraman, Kahve, Kar, Kılavuz, Kibar, Kitap, Komik, Lider, Matematik, Melek, Merhamet, Mevsim, Muhafız, Mum, Rehber, Rüzgâr, Sakin, Sosyal, Yıldız.
Türemiş	Arkadaş, Aydınlık, Başarı, Çalışkan, Çiftçi, Gece, Işık, Kardeş, Sihirbaz, Sözlük.
Birleşik	Bilgisayar, Matematik, Rol Model.

Tablo 7’de katılımcıların Türkçe öğretmenlerine yönelik geliştirdiği metaforların kelime yapısı açısından değerlendirilmesi yer almaktadır. Buna göre katılımcılar, metafor geliştirirken en çok basit yapıli kelimelerden yararlanmışlardır. Bu bölümün tercih sıklığı en az olan kategorisi ise birleşik yapıli metaforların yer aldığı kategoridir. Tablodan da anlaşıldığı üzere 40 adet basit yapıli, 10 adet türemiş yapıli ve 3 adet de birleşik yapıli metafor tercih edilmiştir. Birleşik yapıli metaforların az tercih edilmesi, TÖMER derslerinde basit ve türemiş yapıli kelimelerin yoğunlukla kullanıldığını gösterebilir. Buna istinaden TÖMER derslerinde basit ve türemiş yapıli kelimelerin yoğunlukta, birleşik yapıli kelimelerin ise azınlıkta kalmasının önüne geçebilmek amacıyla basit, türemiş ve birleşik yapıli kelimelerin özellikle orta, ileri seviyedeki kurlarda üzerinde özenle durulması elzemdir.

Tablo 8. Metafor Yapılarının Katılımcı Demografik Bilgilerine Göre Dağılımı

	Basit	Türemiş	Birleşik
Kur			
B1	13	2	1
B2	17	3	-
C1	10	5	2
Cinsiyet			
Kadın	18	6	2
Erkek	22	4	1
Yaş			
16-20	13	2	-
21-27	14	5	3
28-35	11	2	-
36+	2	1	-
Ülke			
Afganistan	5	-	1
Belarus	-	-	-
Brezilya	1	-	-
Filistin	1	1	-
Irak	7	3	1
İran	1	1	-
Kazakistan	7	3	1
Kırgızistan	4	1	-
Kosova	1	-	-
Mali	2	1	-
Mısır	1	-	-
Moritanya	-	-	-
Somali	3	-	-
Sudan	3	-	-
S. Arabistan	1	-	-
Tayvan	-	-	-
Türkmenistan	-	-	-
Yemen	3	-	-

Tablo 8’de katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların kelime yapısı açısından kurlara, cinsiyete, yaşa ve ülkelere göre dağılımı verilmiştir. Tabloya göre basit yapılu metaforların kur, cinsiyet dağılımları eşit denilebilecek düzeyde iken; yaş kategorisinde tercih sıklığı en çok olan 21-27, tercih sıklığı en az olan ise 36+ yaş gruplarıdır. Iraklı, Kazakistanlı, Afganistanlı katılımcılar, Türkçe öğretmenlerine ilişkin algılarını ifade ederken çoğunlukla basit yapılu kelimelerden yararlanmışlardır. Türemiş yapılu metaforların kurlara ve cinsiyete dağılımı, birbirine çok yakınken; yaş kategorisinde tercih sıklığı en fazla olan 21-27 yaş grubu, en az olan ise 36+ yaş grubudur. Ülkelerden ise Irak ve Kazakistan, türemiş yapılu metafor tercihinde, diğerlerine oranla daha yüksek görünmektedir. Bu bölümde en az tercih edilen birleşik yapılu metaforların kur, cinsiyet,

yaş ve ülkelere göre dağılımları da birbirine çok yakın iken; yaş gruplarından sadece 21-27 kategorisindeki katılımcılar, birleşik yapıli metaforlar tercih etmişlerdir.

Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, kelime kökeni bakımından hangi kategorilerde toplanmaktadır?

Tablo 9. Metaforları Oluşturan Kelimelerin Köken Bakımından Dağılımı

Metaforun Kökeni	Metaforlar
Türkçe	Abla, Ağaç, Anne, Arkadaş, Aslan, Ay, Aydınlık, Baba, Başarı, Bilgisayar, Çalışkan, Çiçek, Çiftçi, Çilek, Deniz, Gece, Güç, Güneş, Işık, Kar, Kardeş, Kılavuz, Sözlük, Yıldız.
Arapça	Ahlak, Aile, Ebeveyn, Hassas, İnsan, Kahve, Kibar, Kitap, Melek, Merhamet, Mevsim, Muhafız, Sakin.
Farsça	Ayna, Bahar, Gül, Kahraman, Mum, Rehber, Rüzgâr, Şeker.
Fransızca	Gramofon, Komik, Lider, Matematik, Rehber, Rol Model, Sosyal, Şarj.
İngilizce	İnternet.
Arapça ve Farsça	Sihirbaz.
Fransızca ve Fransızca	Rol Model.

Tablo 9’da katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların kelime kökeni bakımından dağılımı yer almaktadır. Buna göre 24 adet Türkçe, 13 adet Arapça, 9 adet Fransızca, 8 adet Farsça, 1 adet İngilizce ve birer adet de Arapça ve Farsça ile Fransızca ve Fransızca kökenli metafor tercih edilmiştir.

Tablo 10. Metafor Kökenlerinin Katılımcı Demografik Bilgilerine Göre Dağılımı

	Türkçe	Arapça	Farsça	Fr.	İng.	Ar. Far.	ve	Fr. ve Fr.
Kur								
B1	8	4	2	4	1	1		-
B2	10	6	4	1	-	-		-
C1	6	3	2	4	-	-		1
Cinsiyet								
Kadın	11	6	4	4	-	1		-
Erkek	13	7	4	5	1	-		1
Yaş								
16-20	12	4	2	2	1	-		-
21-27	10	6	4	5	-	-		-
28-35	2	2	1	2	-	1		1
36+	-	1	1	-	-	-		-
Ülke								
Afganistan	2	-	4	-	-	-		-
Belarus	-	-	-	-	-	-		-
Brezilya	-	-	-	-	-	-		-
Filistin	-	1	-	-	-	-		-
Irak	6	5	-	-	-	-		-
İran	3	1	3	-	-	1		-
Kazakistan	6	-	-	-	-	-		-
Kırgızistan	2	-	-	-	-	-		-
Kosova	-	1	-	-	-	-		-
Mali	1	-	-	4	-	-		1
Mısır	-	-	-	-	-	-		-
Moritanya	1	1	-	2	-	-		-
Somali	3	1	-	1	-	-		-
Sudan	-	1	-	1	1	-		-
S. Arabistan	-	-	-	-	-	-		-
Tayvan	-	-	-	-	-	-		-
Türkmenistan	-	-	-	-	-	-		-
Yemen	-	2	1	1	-	-		-

Tablo 10'da katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların kelime kökeni açısından kurlara, cinsiyete, yaş ve ülkelere göre dağılımları verilmiştir. Tabloya bakıldığında, Türkçe kökenli metaforların kur ve cinsiyet dağılımında çok büyük farklılıklar gözlenmezken; yaş gruplarından Türkçe metafor tercihi en fazla olan 16-20 grubu, ülkelerden ise Irak ve Kazakistan'dır. Yalnız Türkçe metafor tercihi ülkelerde anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Alıntı kökenli metaforların yukarıdaki tabloda dağılımı açısından da dikkat çekici düzeyde bir farklılık görülmezken; Türkçeden sonra en çok Arapça ve Farsça kökenli metaforların tercih edildiği ve Arapça, Farsça kökenli metaforların da kur, cinsiyet dağılımının neredeyse eş düzeylerde olduğu; bu kategoride

yaş gruplarından 21-27, ülkelerden ise Irak, İran ve Afganistan'ın öne çıktığı görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de uzun yıllar eğretilene veya istiare ile benzerliği bakımından tartışılabilen metafor kavramı, çağdaş yaklaşım tarzına göre edebî ya da sanatsal işlev gören istiareden farklı olarak zihinsel, düşünsel kavrayışın somut dünyadaki simgeleri olarak tanımlanabilir. Son dönemlerde sosyal bilimlerin neredeyse her alanında yer bulan metafor çalışmaları, özellikle yabancılara Türkçe öğretimi alanında büyük bir ivme kazanmış durumdadır. Ancak söz konusu literatürde metafor ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, daha çok belirli çalışma gruplarının herhangi bir konu ile ilgili algılarını tespit etmeye yönelik çalışmalar şeklinde olduğu görülmektedir. Bilindiği üzere dil öğretimi özelinde ülkemizdeki yabancılara Türkçe öğretimi mevzusu, salt dilin kelime ya da dil özelliklerini öğretme durumu olmayıp aynı zamanda kültür aktarımı manasını da içermektedir (Boylu ve Başar, 2018; Bölükbaş ve Keskin, 2010; Çangal, 2012; İşcan, 2017; Kalfa, 2013, Kutlu, 2015; Özbay, 2002; Ülker, 2007).

Dolayısıyla yabancıların Türkçeye, Türkiye'ye, Türkçe öğretmenlerine vb. durumlara olan algılarını ölçmek maksadıyla yapılan metafor çalışmalarını, Türkçenin söz varlığı ve yabancılara aktarılan Türkçe söz varlığı ilişkisi bağlamında da değerlendirmek, hem dil öğretimini hem de kültür taşıyıcılığı rolünü daha etkin kılacaktır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi TÖMER'de, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe öğretmenlerine ilişkin geliştirdiği metaforların tespiti şeklinde yapılan bu çalışmada daha çok metaforların kelime değerleri üzerinde durulmuştur. Öğrenciler tarafından geliştirilen 100 adet metafor; anlam, yapı ve köken bakımından tahlil ve tasnif edilmiştir.

Öğrenciler tarafından tamamı olumlu düzeyde üretilen metaforlar, kelime anlamları itibarıyla toplam 10 kategoride tasniflenmiştir. Aile-akrabalık-sosyal ilişki, canlı, ders, dinî, doğa ve doğa olayları, eşya, kişisel özellik, meslek, teknoloji ve yiyecek-içecek

şeklinde tasniflenen metaforların frekansları ve çeşitliliği bakımından öne çıkan kategoriler; aile-akrabalık-sosyal ilişki, doğa ve doğa olayları, kişisel özellik şeklidir.

Türklerde aile-akrabalık-arkadaşlık vb. ilişkilerin yoğun, bu alandaki adlandırmaların da çeşitli olması (Aksan, 2006:150); insan meziyetlerinin niteliği betimlenirken de doğa olaylarıyla ve doğadaki diğer canlılarla bağ kurulması (Kalkan, 2020; Yaylagül, 2010), Türk kültür tarihinde önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmadaki verilerin de anlam bakımından bu durumu destekler nitelikte bir içerik ihtiva ettiği görülmektedir.

Metaforlar kelime yapısı bakımından basit, türemiş ve birleşik olarak tasniflenmiştir. Ulaşılan verilere göre 40 adet basit, 10 adet türemiş ve 3 adet de birleşik yapı metafor olduğu tespit edilmiştir. Metaforları geliştiren öğrencilerin orta, ileri düzeydeki kurlarda yer alan öğrenciler olduğu düşünüldüğünde; önceki kur seviyelerinde öğrenilen kelimelerin anlamlı bir şekilde pekiştiğini ancak buldukları düzey bakımından özellikle türemiş ve birleşik yapı Türkçe kelime dağarcığının da bir miktar zenginleştirilmeye muhtaç olduğu yorumu yapılabilir.

Metaforlar köken bakımından Türkçe ve alıntı kelime olma durumlarına göre tasniflenmiştir. Buna göre 25 adet Türkçe, 13 adet Arapça, 9 adet Fransızca, 8 adet Farsça, 1 adet İngilizce, 1 adet Arapça ve Farsça, 1 adet de Fransızca ve Fransızca kökenli kelime tespit edilmiştir. Elbette tüm metaforlar içinde yer alan Türkçe kökenli kelime sayısı az olmamakla birlikte, bu oranı mümkün düzeyde arttırmak gayreti içinde olunmalıdır. Yine metaforlar arasında tespit edilen alıntı kelimelerin çoğunun uzun yıllar, Türkçe söz varlığında yer alan ve özellikle gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan kelimeler olduğunu vurgulamak gerekir.

Tablo 11’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen katılımcılar tarafından birden fazla tekrar eden metaforların köken, yapı ve anlam bakımından özellikleri betimlenmiştir. Metaforların 5 adedi Türkçe kökenli iken, 3 adet metafor Arapça kökenli; sadece 1 adet metafor türemiş yapı, diğer tüm metaforlar ise basit yapıdır. Metaforların anlam

bakımından 4'ü aile-akrabalık-sosyal ilişki kategorisinde yer alırken; 1'i doğa ve doğa olayları, 1'i meslek, 1'i canlı ve 1'i de kişisel özellik kategorisinde yer almaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen toplamda 25 katılımcı tarafından tekrarlanan *baba*, *arkadaş*, *anne*, *aile* metaforlarından yola çıkarak aile-akrabalık-sosyal ilişki vb. adların çok çeşitli olduğu Türk kültüründe büyük önem arz eden bu unsurların Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere benimsetilmesi noktasında başarılı olduğu görülmektedir. Ayrıca bu tabloda en sık tekrar eden kelimelerin Türkçe kökenli olması önemli bir diğer ayrıntıdır. Yalnız, tekrar eden metaforların tamamına yakınının basit yapıya olmasından yola çıkarak Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezleri'nde (TÖMER) türemiş ve birleşik yapıya kelimelere daha fazla yer verilmesi gerekliliğini vurgulamak elzemdir.

Tablo 11. Kullanım Sıklığı Fazla Olan Metaforların Köken, Yapı ve Anlam Bakımından Durumları

Kelime	(f)	Köken	Yapı	Anlam
Baba	9	Türkçe	Basit	Aile-Akrabalık-Sosyal İlişki
Güneş	8	Türkçe	Basit	Doğa ve Doğa Olayları
Arkadaş	7	Türkçe	Türemiş	Aile-Akrabalık-Sosyal İlişki
Muhafız	6	Arapça	Basit	Meslek
Anne	5	Türkçe	Basit	Aile-Akrabalık-Sosyal İlişki
Aile	4	Arapça	Basit	Aile-Akrabalık-Sosyal İlişki
Aslan	4	Türkçe	Basit	Canlı
Kibar	3	Arapça	Basit	Kişisel Özellik

Sonuçlara topluca bakıldığında ülkemizde yabancılara Türkçe öğretiminde dil/kültür ilişkisinin kuvvetli bir şekilde alanda yer aldığı görülmektedir.

Araştırma neticesinde elde edilen bulgulardan hareketle araştırmacılar tarafından şu öneriler geliştirilmiştir:

- *Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde metaforlardan en üst düzeyde yararlanmak için anlatma ve anlama tekniklerinin (dinleme, konuşma, yazma, okuma) gelişimine bağlı olarak basit kelimelerin yanında türemiş ve birleşik kelimelerin de kavratılması elzemdir. Dolayısıyla eklemeli bir dil olan*

Türkçenin türetme gücünü somutlaştıracak türemiş, birleşik yapılı söz varlığına ait kelimelere, yabancılara Türkçe öğretimi esnasında kur seviyelerine uygun bir şekilde yer vermek gerekmektedir.

- *Dil ile kültürün ayrılmaz parçalar olmasına bağlı olarak dil öğretimi esnasında kültürün de öğrenileceği gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla yabancılara Türkçe öğretimi esnasında kültürün aktarıcısı olan unsurlardan (bilmece, fıkra, mani, türkü, ninni, dizi, film vb.) yararlanmak hem dil öğrenme sürecinin daha eğlenceli bir zeminde gerçekleştirilmesini sağlayacak hem de dil-kültür ilişkisi bağlamında deyim, atasözü, kalıp sözler gibi ifade şekillerinin kavranma sürecini kolaylaştıracaktır.*
- *Sosyal bilimlerin hemen her alanında yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan metafora, yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki çalışmalarda daha fazla yer vermek önem arz etmektedir.*

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2006). *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Alpaydın, Y. (2017). An analysis of educational policies for school-aged Syrian refugees in turkey. *Journal of Education and Training Studies*, 5(9), 36-44.
- Alptekin, M. ve Kaplan, T. (2018). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin “Türk kültürü”ne ilişkin metaforik algıları. *Türük*, 6(12), 254-262.
- Aras, B. ve Yasun, S. (2016). *The educational opportunities and challenges of Syrian refugee students in Turkey: temporary education centers and beyond*. İstanbul: İstanbul Policy Center -Sabancı University- Stiftung Mercator Initiative.
- Aslan, O. (2019). Velilerin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *International Journal of Education Techonology and Scientific Researcher*, 4(8), 78-95.
- Aslan, S. (2013). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin “öğretmen” kavramı ile ilgili algılarının metaforik incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 43-59.
- Aydeş, S.S. (2015). *Okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik metaforik algıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Aydın, T. (2018). Lakoff ve Johnson’ın metafor kavramı ve Eski Türkçe ile Orta Türkçede birleşik fiillerde yük metaforu. *SUTAD*, 44, 163-181.
- Bayar, S.A. ve Bayar, V. (2012). Akademisyen ve öğrencilerin araştırma görevliliğine ilişkin metaforik algıları. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 1(1), 26-48.
- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran’da Türkçe öğretimine etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 4, 19-28.
- Boylu, E. ve Başar, U. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültürel boyutu: Türkçe kalıp sözlerin Farslara öğretimi. *TÜBAR*, XLIII, 31-52.
- Boylu, E. ve Işık, Ö. F. (2017). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçeye yönelik algılarının metaforlar aracılığı ile belirlenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 450-471.
- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımında işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 221-235.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cuma, F. İ. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenci memnuniyeti. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD)*, 38, 179-196.

- Çakır, M. Y. (2020). Yeni Uygur atasözlerinin yönelim metaforları açısından incelenmesi. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 15, 126-140.
- Çangal, Ö. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür taşıyıcısı olarak türküler. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2(2), 9-20.
- Çek, S. (2015). Türk halk ninnilerinde kadın diline ait metaforlar üzerine bir değerlendirme. *TEKE*, 4(2), 717-732.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Çiçekler, A. N. ve Aydın, T. (2019). Kavramsal metafor kuramı ve belagat: karşılaştırmalı bir inceleme. *Rumelide*, (16), 14-26.
doi:10.29000/rumelide.616880.
- Çiftçi, Ö. ve Coşkun, H. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaların farklı değişkenlere göre tasnifi. *International Journal of Language Academy*, 5(4), 205-214.
- Çiftçi, Ö. ve Demirci, R. (2019). Alfabe farklılıklarının yabancılara Türkçe öğretimindeki etkisi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 96-127.
- Demir, S. ve Alyılmaz, S. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Suriyeli öğrencilerin dinleme yaşantılarına yönelik bir değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1306-1321.
- Demir, S. ve Demir, Y. (2020). Suriyeli ortaokul öğrencilerinin Türk eğitim sistemindeki yaşantılarına ilişkin bir değerlendirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 456-467.
- Dönmez, S. (2013). Kutadgu Bilig’te metaforik dil ve kut felsefesi. *Felsefe Dünyası*, 2(58), 66-84.
- Dumanlı Kadızade, E. (2014). Aktif öğrenmede bir teknik; metafor uygulaması “Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe dersi algıları üzerine”. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 68-85.
- Duyar, B. ve Özkan, R. (2020). Ortaokul öğrencilerinin İngilizce kavramına yönelik metaforik algılarının belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLVIII (1), 286-323.
- Egüz, Ş. ve Öntaş, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 79-91.
- Ekiz, D. ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.
- Ekren, C. ve Ökten, C. E. (2019). Yabancılara Türkçe öğrenenlerin dil bilgisi öğretimine ilişkin algıları: bir metafor incelemesi. *TEKE*, 8(3), 1687-1708.

- Ertaş, H. ve Çiftçi Kıracı, F. (2017). Türkiye’de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 99-110.
- Gen, S. (2012). *Tahsin Yücel’in Salaklık Üstüne Deneme’sinde yönelim metaforları*. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu. 20-22 Ekim 2011, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Göçer, A. (2013). Türkçe öğretmen adaylarının “kültür dil ilişkisi”ne yönelik metaforik algıları. *Turkish Studies*, 8(9), 253-263.
- Gün, M. (2015). Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin yabancıların Türkçe konuşmasına ilişkin algıları. *Researcher Social Science Studies*, 3(5), 87-101.
- Hacıeminoğlu, N. (1976). *Türkçenin karanlık günleri*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- İşcan, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, 437-452.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Milli Folklor*, 25(97), 167-177.
- Kalkan, N. (2020). Başkurt Türkçesinde hayvan adlarıyla ilgili aktarmalar. *İdil*, 66, 330-364.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmen adaylarının “öğretmenlik” kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Karamahmet, B. (2017). Metafor ile markaları yönetmek. *Atatürk İletişim Dergisi*, 13, 125-148.
- Kart, M. (2016). *Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kıral, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.
- Kodan Çetinkaya, S. (2014). Öğrencilerin kendi mesleklerine ilişkin algılarının metafor analizi ile incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(II), 137-150.
- Konaklı, T. ve Göğüş, N. (2013). Öğretmen adaylarının eğitim fakültesine ilişkin metaforik algıları: Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 67-93.
- Koroğlu, Ö. vd. (2018). Kültürel miras kavramına ilişkin algıların metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 98-113.
- Kutlu, A. (2015). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürün araç olarak kullanımı: Gazi yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 seviyesi). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(2), 697-710.

- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2015). *Metaforlar, hayat, anlam ve dil*. (Çev. Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Mete, F. ve Bağcı Ayrancı, B. (2016). Dil ve edebiyata ilişkin algıların metaforlar yoluyla incelenmesi. *Dede Korkut*, 11, 53-64.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforların karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Oflaz, G. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin “matematik” ve “matematik öğretmeni kavramlarına ilişkin metaforik algıları*. II. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler ve Etkileri Konferansı’nda Sunulmuş Bildiri, Antalya.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre orta öğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Onat Kocabıyık, O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Onay, E. (2013). *15. yüzyıldan 18. yüzyıla kasidelerde ideal hükümdar portresi ve hükümdarın metaforik sunumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, Ankara.
- Özbay, M. (202). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Özdemir, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1380-1402.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok Z. Ö. (2016), Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 34-42.
- Özkan, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dilsel metaforları işleme süreci* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A. vd. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Sevim, O. ve Abukan, M. (2020). Yazmak için konuş modelinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazma becerilerine etkisi. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 79-104.

- Soydan, S. (2017). Çağatay Türkçesinin bazı eserlerinde tespit edilen metaforlar. *International Jurnal of Language Academy*, 5(1), 135-160.
doi:10.18033/ijla.3516.
- Şerifoğlu, Y. (2012). Dil-zihin ilişkisi çerçevesinde metaforlar. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(12), 123-131.
- Tünkler, V. (2013). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi programında yer alan soyut kavramların, becerilerin ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasına ilişkin metaforik bir yaklaşım*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türkçe Sözlük*, (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türkoğlu, N. (2003). *Kitle iletişimi ve kültür*. İstanbul: Naos Yayınları.
- Ülker, N. (2007). *Hitit ders kitapları örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı sürecine çözümleyici ve değerlendirci bir bakış*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.
- Ünal, Ş. (2014). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yaylagül, Ö. (2010). Divanü Lügatit Türk'te yer alan atasözlerindeki metaforlar. *Milli Folklor*, 22, 112-121.
- Yıldızlı, M. E. (2017). Yönelim metaforlu deyimlerin sınıflandırılması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1489-1498.
doi:10.17218/hititsosbil.342561.
- Yılmaz, F. vd. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi*, 9(1), 151-164.

ORCID

Gülşah PARLAK KALKAN <https://orcid.org/0000-0003-0986-9768>

Ali KIRİBİŞ <https://orcid.org/0000-0002-1751-1160>

SUMMARY

The metaphor Black, which has been considered as a language-related issue in the West since Aristotle, has almost gained a new dimension in the scientific world with the association and explanation of the cognitive dimension of the mind (Ekren and Ökten, 2019). From then on, although it is still considered as analogy in some sources, metaphor has been discussed as a more comprehensive and powerful mental tool that a person can understand and use in explaining an incomprehensible abstract phenomenon (Gün, 2015). Since the 1970s, the concept has gained a completely new form with the development of the cognitive metaphor theory by Lakoff and his friends. Lakoff and Johnson stated that apart from analogy, metaphor is used by ordinary people in daily life without requiring a great mental activity in order to provide a clearer understanding of certain concepts and situations. Therefore it is an inseparable part of human thought and reasoning rather than an unnecessary decor, far from artistic or aesthetic concern. According to them, the concepts and terms surrounding daily life are metaphorical by nature. These metaphorical concepts provide a structure for human beings to perceive anything, to find their way in the world and most importantly to communicate with other people (Lakoff and Johnson, Trans. Demir, 2015). Metaphors are the change in cognition that allows an individual's mind to see a certain phenomenon as another phenomenon (Saban, 2009). Metaphors are symbolic elements that enable human beings to express a concept or situation with another concept or situation while trying to express themselves (Aydın and Pehlivan, 2010). Therefore, metaphors are not only important as incomprehensible abstract concepts from an intuitive point of view and in terms of obtaining information about individuals' personal experiences (Konaklı and Göğüş, 2013), but also have great importance for researchers that in terms of its providing opportunities in making comparisons, identifying common characteristics, and providing information about the current situation as well as what should happen (Kodan Çetinkaya, 2014).

Particularly in social sciences, great majority of the studies achieved so far related to metaphor and use of metaphor in the field of teaching Turkish to foreign learners is at the level of thematic studies to determine their perceptions about Turkish, Turkey, Turkish culture or Turkish teachers. Therefore, the fact that there are almost no studies aimed at determining the quality of Turkish vocabulary taught to foreigners in our country, such as its origin, structure and meaning frame, has led to the necessity of this study. As is known, the books prepared for foreign language teaching not only provide language skills but also carry the values, interpretation styles, history, sociological and philosophical elements of the culture (Boylu and Başar, 2018). According to Boylu (2014), language teaching is not only the teaching of words or grammar, but also the teaching of the culture in which the language is nurtured and developed. Therefore, both in foreign language teaching in general and in teaching Turkish as a foreign language, teaching culture is an issue that should be emphasized.

This research, which aims to identify metaphors that express their perceptions regarding Turkish teachers, and to analyse and classify these metaphors in terms of Turkish vocabulary of the students who learn Turkish as a foreign language in Turkey, has been modelled as a phenomenology research out of qualitative research designs. Phenomenology is one of the most frequently preferred qualitative research methods, especially in social sciences in recent years, as

it aims to describe and understand situations experienced by individuals, and to identify common or separated characteristics (Onat Kocabiyik, 2016). In this respect, the related study has been designed as a phenomenology study. However, the data obtained were also evaluated using the descriptive statistical analysis method in accordance with the scanning model.

In this study, which was carried out in the form of determining the metaphors towards Turkish teachers developed by those who learn Turkish as a foreign language at Ahi Evran University TÖMER mostly the word values of metaphors were focused on. 100 metaphors developed by students, have been analysed and classified in terms of meaning, structure and origin. The metaphors, all of which were produced at a positive level by the students, were classified into 10 categories in terms of word meaning. The topics of family-kinship-social relationship, nature and natural events, personal characteristics that stand out in terms of frequencies and diversity of metaphors were classified into categories as family-kinship-social relationship, living, lesson, religious, natural and natural phenomena, goods, personal characteristics, profession, technology and food and beverage. The fact that the relationships such as family-kinship-friendship are intense by Turkish people and that the naming in this field is diverse; moreover establishing a connection with nature and natural phenomena while describing the nature of human virtues appears as important elements in Turkish cultural history. It is apparent that the data in the study support this phenomenon in terms of their meaning. Metaphors were categorized as simple, derived, and combined in terms of lexical structure. According to the data obtained, it was determined that there are 40 metaphors of simple, 10 metaphors of derived and 3 metaphors of compound structured. Considering that the students who developed the metaphors are students at intermediate and advanced levels, it can be interpreted that the words learned in the previous levels were significantly reinforced, but the Turkish vocabulary of derived and combined origin also needs to be enriched in terms of their level. Metaphors were classified according to their origin in Turkish and to the status of quoted words. Accordingly, 25 words of Turkish origin, 13 of Arabic, 9 of French, 8 of Persian, 1 of English, 1 of Arabic and Persian, 1 of French and French origin were determined. Apparently, although the number of words of Turkish origin in all metaphors is not few, this rate should be increased as far as possible. Considering the result all in all, it is apparent that the language / culture relationship has a strong place in the field in teaching Turkish to foreigners in our country.

